

TN AU § 242**Remiss - förslag till område av riksintresse för totalförsvarets anläggningar**

Ärendenummer: TN 2024/3395

Arbetsutskottets beslut

1. Tekniska nämndens arbetsutskott beslutar att, enligt delegation från tekniska nämnden § 216 2024-11-27, lämna yttrande på remiss från myndigheten för samhällsskydd och beredskap till Regionstyrelsen enligt nedan.
2. Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Sammanfattning

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) inkom den 4 november med en remiss avseende förslag till område för riksintresse för totalförsvarets anläggningar för yttrande till Region Gotland. Förslaget bedöms påverka flera av Region Gotlands verksamheter. Remisstiden pågår mellan 4 november och 16 december. Remissen behöver besvaras av tekniska nämnden, miljö- och byggnämnden samt regionstyrelsen varför Region Gotland den 6 november begärde förlängd svarstid med hänvisning till nämndernas och regionstyrelsens sammanträdesdagar. Den 7 november avslog MSB begäran om förlängd svarstid utan motivering.

Region Gotland behöver därför hantera remissen skyndsamt och i avvikelse mot gängse rutin. Avdelningschefer inom teknikförvaltningen och mark- och exploatering vid samhällsbyggnadsförvaltningen har mandat att svara på remissen för tekniska nämnden genom delegation. Miljö- och byggnämnden har delegerat till miljö- och byggnämndens arbetsutskott att besluta om svar på remissen den 2 december. Regionstyrelsen kommer därefter att föreslås besluta om ett samlat yttrande för Region Gotland med omedelbar justering vid regionstyrelsens sammanträde den 12 december.

Förslaget om riksintresse för totalförsvarets anläggningar avser att mark- och vattenområden för kalk- och märelyfyndigheten, brytning av kalk- och märelysten samt tillverkningen av cement i Slite på Gotland ska utgöra ett område som är av riksintresse på grund av att det behövs för totalförsvarets anläggningar, den civila delen, 3 kap 9 §, Miljöbalken (MB).

MSB framför i remissens värdebeskrivning att i och med att det i dag råder konkurrens om många mark- och vattenområden på Gotland och specifikt kring verksamhetens mark- och vattenområde, är verksamhetens behov i konflikt med andra aktörers planer. Det handlar bland annat om ny störningskänslig bebyggelse i tätorten Slite och nya skyddade områden enligt 7 kap. MB. I sammanhanget är det viktigt att beakta att brytning av kalk- och

märgelsten samt produktion av cement medför omgivningspåverkan, både inom och utanför verksamhetens område. Vidare redogörs att åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen är primärt sådana som begränsar eller omöjliggör att anläggningen kan finnas kvar inom den geografiska preciseringen samt fortsatt bryta kalk- och märgelsten respektive tillverka cement. Detta gäller både befintlig verksamhet och en framtida utökning av den. Det kan exempelvis handla om ny störningskänslig bebyggelse såsom bostäder, vård- och skollokaler, nya skyddade områden enligt 7 kap. MB samt förändringar i transportinfrastrukturen till anläggningen. Detta både inom och i närheten av området som är av riksintresse för totalförsvarets anläggningar

Bedömning

Yttrande:

Remissens värdebeskrivning tar särskild ställning till konkurrens om mark- och vattenområden och störningskänslig bebyggelse. Fabriken som förslag om riksintresse avser drivs av en privat aktör. Det är viktigt att den privata näringsverksamheten med stöd av riksintresset inte medges få otillbörlig fördel vid prövning, eller överprövning, i samband med olika typer av myndighetsutövning. Detta regleras särskilt i kommunallagens regler om stöd till enskild samt i Eus regler om otillåtet statsstöd. Vidare framhåller Region Gotland att det är av väsentlig betydelse att riksintresset i fredstid inte

motverkar en hållbar samhällsplanering och utveckling av Slite samhälle, särskilt då näringsverksamheten i dess nuvarande omfattningen redan har svårighet att tillgodose de krav som ställs på verksamheten avseende bland annat buller och miljö kvalitetsnormer för luft och vatten. Näringsidkaren har även i dialog med Region Gotland framför behov om tillkommande bostadsbebyggelse för att möta verksamhetens behov som riskerar att inte kunna tillgodoses med anledning av förslaget om riksintresse.

Förslaget till riksintresse omfattar mark som Region Gotland äger och där Region Gotland och-/eller tredje part, med Region Gotlands medgivande, äger ledningar för samhällsviktig infrastruktur. Det är väsentligt för Region Gotland att rådigheten över berörd infrastruktur, och möjligheten att förnya densamma, inte påverkas av riksintresset. Vidare så berörs den del av Storgatan i Slite som går genom fabriksområdet av förslaget. Vägområdet är i gällande detaljplan, 09-OTH-593, utlagd som allmän platsmark för gata med kommunalt huvudmannaskap. Vägen ägs och driftas av Trafikverket och det pågår en process om indragande av allmän väg för ett överlämnande av drift och underhåll till Region Gotland. Riksintresset får inte motverka att Region Gotland kan fullgöra sitt lagstadgade ansvar som huvudman för allmän plats inom planområdet.

Gränsen till förslaget i den geografiska preciseringen på karta är grov och det är inte möjligt att utröna huruvida tillfartsvägarna Skolgatan och Apoteksgatan

som leder till Region Gotlands hamnområde, inom fastigheten Gotland Othem Slite 4:18, och Apotekskajen berörs. Vidare omfattas del av Region Gotlands hamnområde av preciseringen. Varför området ingår i preciseringen framgår inte och detta bedöms kunna begränsa handlingsfriheten vid nyttjande av Region Gotlands hamnområde.

I värdebeskrivningen anges att ” Hamnen och farleden är därför avgörande för både driften av fabriken och leveranser av cement.” Den geografisk precisering på karta överensstämmer inte med värdebeskrivningen då farleden inte är upptagen i preciseringen utan endast fabriken hamnområde. Även ankringsplatser i anslutning till farleden bör ingå då dessa är en viktig del i ett effektivt sjötransportsystem.

Mot föreslaget utökat riksintresse för kalksten som är kritisk för att uppnå någon av målsättningarna för civilt försvar på nationell nivå står Gotlands behov av att fortsatt kunna producera tillräcklig mängd dricksvatten av god kvalitet och att dessa möjligheter inte försämras över tid. Med anledning av detta avgränsar Region Gotland sin synpunkt för vatten till att behandla frågan utifrån de allmänna intressena dricksvatten och grundvatten. Särskilt viktigt blir detta mot bakgrund av att den närliggande kommunala vattentäkten Dyhagen i Sliteområdet riskerar att påverkas negativt som ett resultat av fortsatt täktverksamhet.

Det föreslagna riksintresset för File Hajdar täkten stämmer delvis överens med befintligt riksintresse för mineral. Västra delen av befintligt riksintresseanspråk ligger inom sekundärt vattenskyddsområde för Tingstäde träsk ytvattentäkt och östra delen ligger inom primärt vattenskyddsområde för Slite grundvattentäkt. Region Gotland uppmärksammar att den föreslagna utökning av riksintresset inte innebär att ytterligare anspråk görs i västra delen inom Tingstäde träsk sekundära vattenskyddsområde. Enligt beslutade föreskrifter för Tingstäde vattentäkt gäller inom sekundär/yttre skyddszon att täktverksamhet får ske enligt tillstånd, men på sådant sätt att grundvatten inte bortledes om det kan tillgodogöras för vattenförsörjningsändamål.

Enligt beslutade föreskrifter för Tingstäde vattentäkt gäller inom primär/inre zon att täktverksamhet inte får etableras. Befintlig täktverksamhet får inte ske till lägre nivå än tre meter över högsta naturliga grundvattennivån. Inom sekundär/yttre skyddszon gäller att täktverksamhet får ske enligt tillstånd, men på sådant sätt att grundvatten inte bortledes om det kan tillgodogöras för vattenförsörjningsändamål.

Vattenskyddsområdet omfattar i princip hela avrinningsområdet för Tingstäde träsk. En brytning inom vattenskyddsområdet skulle därmed innebära att tillrinningen till Tingstäde träsk riskerar att minska. Risk finns även att brytning närmare ytvattentäkten med tillhörande avvattning kan påverka de lokala grundvattenförhållandena.

Det föreslagna riksintresset för Östra- och Västra brottet stämmar delvis överens med riksintresse för mineral. Det är en utökning inom primärt vattenskyddsområde för Slite grundvattentäkt.

Visby dricksvattenanläggningar har av Havs- och vattenmyndigheten pekats ut som område av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning (2016-09-16). Anläggningar som ingår är bland annat Tingsstäde vattenverk, intagsområde i Tingsstäde träsk och överföringsledning till Visby. Även om vattentäkten Tingsstäde träsk inte är belägen i nämnda område, så skriver Havs- och vattenmyndigheten att en förutsättning för att riksintresset ska kunna nyttjas långsiktigt är att Tingsstäde träsk som förser anläggningen (vattenverk, intagsområde och överföringsledningar) med råvatten, har god kvalitet och tillräckligt stor kapacitet. För att inte skada riksintresset för Visby dricksvattenanläggningar bör därför riksintresse för kalkstensbrytning inte ytterligare utökas inom Tingsstäde vattenskyddsområde.

Ur ett vattenskyddsperspektiv bör istället riksintresseanspråket snarare minska inom vattenskyddsområdet. I granskningsversionen av ny översiktsplan för Gotland gör Region Gotland därför ställningstagandet att befintligt riksintresseanspråk för kalkstensbrytning bör justeras för att minska risk för negativ påverkan av grundvattnet.

Sammanfattningsvis menar Region Gotland att det föreslagna riksintresset för Filehajdar i de delar som kommer i konflikt med vattenskyddet för området Tingsstäde träsk inte ska genomföras. Ställningstagandet bottnar i ansvaret för och omsorgen om en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning för Gotland. De sakliga argumenten har utgångspunkt i både vattenskyddsområdet med föreskrifter för Tingsstäde träsk och i det utpekade riksintresset för Visby dricksvattenanläggningar.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredrogs av biträdande avdelningschef Alexander Sorby Haddad.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknikförvaltningen och mark- och exploateringsavdelningen daterad 2024-11-27

Remissiv förslag till område av riksintresse för totalförsvarets anläggningar (TfC 0026), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2024-11-04

TfC 0026 beslut REMISS Slite, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2024-11-04

TfC 0026 värdebeskrivning REMISS Slite, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2024-11-04